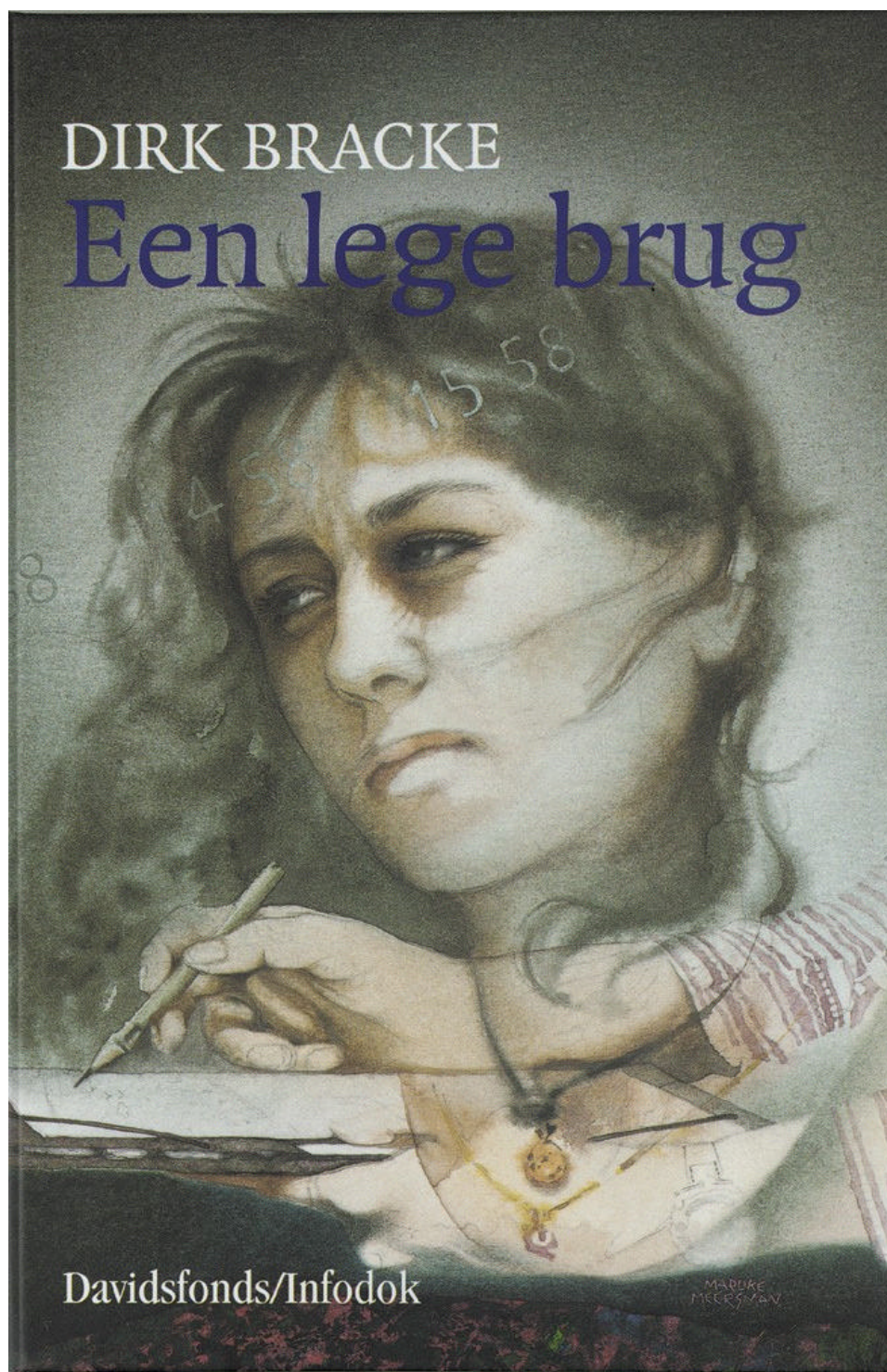

Jeugdboeken in de klas

Begeleidingsbrochure voor leerkrachten

SAMENSTELLING: INGE LOYEZ

1. Auteur

Biografie

Dirk Bracke (° Sint-Gillis-Waas, 1953) was enkele jaren geleden een postbediende met een behoorlijke kennis over de Neanderthalers. Nu is hij een bekend jeugdauteur met een aantal jeugdromans op zijn naam, waaronder een over de Neanderthalers. Naast stevige rockmuziek en sport is geschiedenis altijd een passie geweest voor Dirk Bracke. In het clubblad van de plaatselijke volleybalclub kon hij zijn pen scherpen. Een volgende stap was het schrijven van Vlaamse Filmpjes. In 1993 verscheen *Steen*, zijn debuutroman bij Davidsfonds/Infodok. Je herkent de boeken van Dirk Bracke aan hun realistische benadering van de thematiek, de inleving in het wereldje van jongeren en zijn vlotte, kernachtige stijl.¹

Bibliografie

- 1993 *Steen* (Davidsfonds/Infodok)
- 1994 *Blauw is bitter* (Davidsfonds/Infodok)
- 1995 *Een vlieg op de muur* (Davidsfonds/Infodok)
- 1996 *Het uur nul* (Davidsfonds/Infodok)
- 1997 *Een lege brug* (Davidsfonds/Infodok) – *Groene mist* (Abimo)
- 1998 *De sjoekel* (Abimo)
- 1999 *Stille lippen* (Davidsfonds/Infodok)
- 2000 -
- 2001 *Straks doet het geen pijn meer* (Davidsfonds/Infodok)
- 2002 *Als de olifanten vechten* (Davidsfonds/Infodok)
- 2003 *Het engelenhuis* (Davidsfonds/Infodok)
- Touria* (Davidsfonds/Infodok ism. Standaard Boekhandel)

Bekroningen

- 1995 Prijs van de Amsterdamse Jeugdjury voor *Blauw is bitter*
- 1996 Prijs van de Kinder- en Jeugdjury voor het boek in Vlaanderen en in Limburg 14 t/m 16 jaar voor *Een vlieg op de muur*
- 1997 –
- 1998 Prijs van de Kinder- en Jeugdjury voor het boek in Vlaanderen 14 t/m 16 jaar voor *Het uur nul*
- 1999 –
- 2000 –
- 2001 Prijs van de Kinder- en Jeugdjury voor het boek in Limburg 14 t/m 16 jaar voor *Stille lippen*
- 2002 –

¹ www.davidsfonds.be/dirkbracke

2. Korte inhoud

Wanneer Siem zich op zijn skeelers haast naar zijn vriendin, Marijke, ontmoet hij op de spoorwegbrug het bloedmooie meisje Paulien. Ze maakt telkens dezelfde tekening en telt daarbij elke lijn die ze op het blad zet. Hij wil dolgraag met haar in contact komen en denkt al aan de (jaloerse) reacties van zijn vrienden, wanneer die de knappe Paulien zullen zien.

Maar het contact verloopt niet zoals hij het gepland had. Paulien reageert heel raar of reageert net niet, stelt rare vragen of geeft rare antwoorden. Siem wordt overdonderd. Niet alleen haar uiterlijk, maar ook haar onbegrijpelijke reacties fascineren hem. Al gauw komt Siem erachter dat Paulien autistisch is. Hij weet niks van autisme en aanvankelijk wil hij gewoon wat met Paulien flirten. Gaandeweg begint hij iets voor haar te voelen, maar hij slaagt er niet in tot de wereld van Paulien door te dringen.

3. Bespreking

Opbouw

Een lege brug is geschikt voor lezers vanaf 14 jaar en telt 180 bladzijden. Het boek is onderverdeeld in 22 hoofdstukken. Met een nawoord van Hans Hellemans, kinder- en jeugdpsychiater.

Personages

Siem en Paulien zijn de hoofdpersonages in het boek. Siem is een jongen van 16 jaar die verliefd wordt op Paulien, een meisje van 15 jaar oud. Maar Paulien is niet zoals de andere meisjes die Siem kent. Paulien is autistisch. Toch tracht Siem, zonder succes, tot Paulien door te dringen.

Vertelperspectief

De auteur splitst het verhaal op in twee vertelperspectieven. Sommige dingen die Siem en Paulien beiden meemaken, worden eerst verteld vanuit Siems standpunt. Later lezen we dezelfde gebeurtenis vanuit de ogen van Paulien. Dit is echt de moeite waard, want je krijgt ten eerste inzicht in het doen en denken van een persoon met autisme. Ten tweede merk je tevens het schrille contrast op tussen een "normaal" persoon en een autistisch persoon. Om al te veel herhalingen te vermijden, komen er ook dingen bij die Siem alleen meemaakt of die Paulien alleen beleeft. De verschillende perspectieven volgen elkaar ook niet logisch op.

Thema

Een hard verhaal maar Dirk Bracke wil vooral zijn lezers kennis laten maken met autisme. Dit boek is zwaar en misschien zal autisme voor sommigen een onbegrijpelijk gegeven blijven, maar dankzij het verhaal, de nodige uitleg én het goede zakelijke nawoord van Hans Hellemans, kinder- en jeugdpsychiater, staan we meer en meer open voor een wereld die zo anders is als de onze.

4. Lessuggesties

We hopen dat we met deze lessen de leerlingen, maar ook leerkrachten iets kunnen bijbrengen over de handicap zelf, maar ook over het omgaan met personen met een handicap.

Het fragment, waarmee we werken, komt uit hoofdstuk 5 en gaat van pagina 35 tot en met 39. Het is een vrij lang fragment, maar we splitsen het op in twee delen. In het eerste deel worden enkele voorbeelden gegeven van de manier waarop Paulien zich gedraagt en hoe Siem daarop reageert.

In het tweede deel komt Steven erbij. Hij is een opvoeder van het dagcentrum De Hand waar Paulien verblijft. Siem heeft Paulien dan al één keer ontmoet. Hij probeert nogmaals in contact met haar te komen.

Zorg er als leerkracht voor dat iedereen het fragment heeft. Je kan bijvoorbeeld ook de regels van de tekst nummeren. Hierdoor verloopt de concrete werking van het boek misschien vlotter. Het is ook leuk als je het boek zelf mee hebt zodat je het in de klas kan laten zien en kan laten doorgeven.

Fragment uit "EEN LEGE BRUG" van Dirk Bracke

- Ze heeft groene ogen, dacht Siem.
'Je hebt groene ogen.'
- Hij hoopte op een lachje om haar lippen.
Wat heb ik nu weer verkeerd gezegd?
5 dacht hij toen ze hem boos aankeek. 'Ik wil
niet dat je op mijn plaats zit,' zei ze ijzig.
Siem kleurde rood.
'Sorry, ik wist niet...'
- Hij liet de woorden voor wat ze waren en
10 wipte met een heupslag van de leuning.
Om zich een houding te geven raapte hij
zijn werkboek op en stak het in de rugzak.
Zonder op hem te letten legde Paulien haar
tekenmap op het muurtje. Daarna wentelde
15 ze zich met haar rug tegen de leuning en
duwde zich met haar handen omhoog.
Even later bengelden haar benen over de
spoorweg. Ze legde de map op haar dijen
en haalde er een wit blad uit.
- 20 Siem klom weer op de leuning. Eerst een
eindje van haar vandaan, dan beetje bij
beetje dichterbij haar. De geur van
lavendelshampoo drong in zijn neus.
Paulien keek een tijdlang naar beneden en
25 trok toen twee lange lijnen op het blad. De
spoorweg in zijn blootje.
Ze tekende wat en tuurde daarna in korte
fragmentjes naar het landschap voor zich.
Siem probeerde voortdurend haar blik te
30 vangen. Maar hij bestond niet voor haar.
Hij voelde zich bespottelijk, overbodig.
Zo werd het niks. Het initiatief moest van
hem komen, begreep hij.
'Ben je niet bang om naar beneden te
35 vallen?'
- Ze staarde een tijdlang naar rechts, schuin
voor hem uit. Alsof ze naar hem wou
kijken, maar het niet durfde.
Zwierig verschenen de omtrekken van de
40 huizen langs de spoorweg.
'Je tekent heel knap,' probeerde Siem
weer.
Ze reageerde niet.
Mijn fiets zou enthousiaster reageren op
45 een complimentje, dacht hij.
Haar potlood vloog over het blad.
'Er zitten nog andere tekeningen in je map,'
zei hij. 'Mag ik ze zien?'
- Een tikkeltje verwonderd zag hij dat ze
50 ophield met tekenen.
Ze bleef voor zich uit kijken, maar hield
het tekenblad omhoog zodat hij de map
kon pakken.
Siem sloeg de map open en bladerde door
55 de tekeningen.
Er verscheen een ongelovige grijns op zijn
gezicht.
'Tekenen je steeds weer de trein, de spoorweg
en de huizen?'
- 60 'Wieltjes,' zei ze opeens.
'Wat zeg je?'
- 'Waar zijn de wieltjes?'
- Siem herinnerde zich haar fascinatie voor
zijn rollerblades.
65 'O, je bedoelt mijn rollerblades?'
- 'Wieltjes,' zei ze nog een keer.
'Nee,' zei Siem. 'Ik ben vandaag met de
fiets gekomen. Als ik naar school ga, neem
ik de fiets.'
- 70 Rollerblades, dacht Siem. Waarom vraagt
ze nu naar die blades?'
- 'Zou je ook willen skeeleren? Ik kan het je
leren. Het is echt niet zo moeilijk.'
- Dit was een buitenkans om contact met
75 haar te krijgen.
Maar ze concentreerde zich weer op de
tekening.
'Eh... Paulien...'
- Ze draaide bruusk haar hoofd.
80 'Ken je mijn naam nog?' vroeg ze
wantrouwig, verrast.
'Ik weet zelfs al waar je woont,' zei Siem,
opgetogen dat hij eindelijk wat aandacht
kreeg.
- 85 'Weet je dat ook?'
- Ik wou je wat beter leren kennen omdat ik
je heel mooi vind,' vleide hij haar.
Het kon haar duidelijk niks schelen.
'Mijn tekening is mooi,' zei ze nuchter.
- 90 'Ja,' zei hij vlug. 'Maar jij bent ook mooi.'
Boter aan de galg. Het complimentje glee-
de van haar af.
De trein van 16.24 donderde onder hun
voeten voorbij.
- 95 Paulien schetste vlug de omtrekken van de
wagons zonder ook maar een blik op de
wegrijdende trein te werpen.

Nogal wiertes, dacht Siem terwijl hij weer door de tekeningen bladerde. Hij vroeg
100 zich af waarom ze eigenlijk nog naar de brug kwam als ze steeds hetzelfde tekende. Siem schoof wat dichtertegen haar aan, tot zijn schouder haar schouder raakte. Angstvallig hield hij haar potlood in het
105 oog, klaar om weg te duiken.
'Om hoe laat moet je terug naar de hand?'
'Steven komt om vijf voor vijf. Om vijf uur ga ik naar De Hand.'
'En om hoe laat ga je naar huis?'
110 'Om vijf na vijf.'
'Zal ik met je meelopen?'
'Waarom?'
Ze hield op met tekenen.
Waarom? Tja, waarom? dacht Siem. Moet
115 ze dat nu vragen? Wat denkt een meisje als een jongen haar vraagt om met haar mee te gaan?
'Gewoon, omdat ik het prettig vind om bij jou te zijn.'
120 Ze liet haar potlood even rusten.
'Leg je dan je arm om me heen?' vroeg ze benieuwd.
Siem was te verbluft om meteen te reageren. Eerst leek ze zo'n koele kikker en
125 nu...
'Eh... ja... als je dat graag wilt,' mompelde hij aarzelend.
'Dan is het goed,' zei ze. 'Lisa en Tim doen dat ook.'
130 'Wie zijn dat?' vroeg hij uit zijn lood geslagen.
'Lisa woont bij ons.'
'Is ze je zus?'
Ze knikte.
135 'En Tim is haar vriend. Als ze samen zijn, legt hij zijn arm om haar middel of haar schouder. Waarom weet ik niet. Maar ik denk dat het leuk is, want Lisa vindt het leuk, zei mama.'
140 Wat moest hij daarvan denken? Had die knappe Paulien dan nog nooit een vriendje gehad? Het was bijna niet te geloven...
Hij bracht zijn hand naar zijn voorhoofd. De herinnering aan de potloodpunt. Als hij
145 hard duwde, deed het nog een beetje pijn. Ze heeft misschien een rotkarakter, dacht

Siem, maar als het echt iets wordt tussen ons...
Hij droomde weg. Waw! De hele school zou jaloers zijn. Hij moest er alleen voor
150 zorgen dat hij haar uit Rachids buurt hield. Als die Paulien wou, kon Siem haar wel uitwuiwen.
En Marijke? ging het plotseling door zijn hoofd? Ach, Marijke. Je neemt geen Lada als je een Ferrari kunt krijgen.
'Ha, ben jij er ook weer?'
Siem schrok zich rot. In een reflex legde hij zijn hand op zijn hart.
155 'Steven! Ik had je helemaal niet gehoord.'
Steven glimlachte.
'Dus je bent er weer. Heb je met haar gepraat?'
Siem knikte onbeholpen.
165 'Ik mocht zelfs haar tekenmap inkijken.'
'Het doet me plezier dat ze probeert met een jongen contact te krijgen.'
'Probeert?' vroeg Siem voorzichtig.
Steven tikte Paulien op de bovenarm. Ze keek niet op.
170 'Het is bijna vijf uur, Paulien,' zei hij.
Ze werkte het gras af, stopte de tekening in haar map en liet zich van de leuning glijden.
175 'Je moet weten dat ze niet zo makkelijk contacten legt,' zei Steven. 'Paulien is autistisch.'
'Autistisch?' Siem kauwde het woord na.
'Ze leeft in zichzelf,' probeerde Steven het duidelijker te maken. 'Alles wat in haar
180 leven gebeurt, wat ze ziet, wat ze hoort, komt als een grote chaos op haar af. Ze begrijpt veel dingen niet die voor ons normaal zijn. Om zich wat veiliger te
185 voelen heeft ze vaste regels nodig, vaste schema's, vaste structuren, kortom, aan regelmaat. Eigenlijk moet ze op alles voorbereid worden. Ze moet vooraf weten
190 wat er gaat gebeuren. Anders kan haar onzekerheid, haar angst omslaan in grote woede. Je zult merken dat...'
Paulien trok verwoed aan zijn arm.
'Het is tijd, Steven,' zei ze zeurderig.
'Nog even...'
195 'Nee, het is tijd,' drong ze aan. 'Niet meer praten. We moeten naar De Hand.'

'Goed,' zei Steven.
Hij wuifde naar Siem en liet zich door haar
meutronen. Siem keek het beteuterd na. Hij
200 begreep er niks van.²

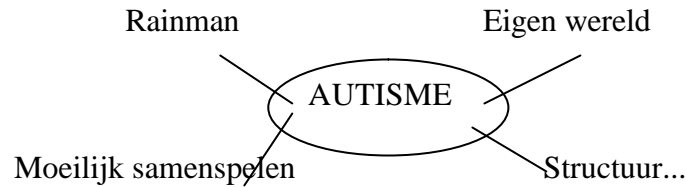
² Bracke, D., 1998, p. 35 - 39

4.1 Voor de lectuur

Verschillende mogelijkheden:

- Fragment tonen uit de film “Rainman” of een andere film
- Woordspin rond “autisme” – Bij een woordspin schrijf je het woord “autisme” op het bord. Vervolgens laat je de leerlingen brainstormen rond dit onderwerp.

Bijvoorbeeld:

Voorstelling van het boek

Je laat het boek doorgaan en praat wat over de kaft en de titel. Misschien kunnen de leerlingen brainstormen over de kaft en de titel. Je helpt hen aan de hand van bijvoorbeeld enkele richtvragen:

- Wat zie je allemaal op de kaft?
- Wat zou de titel kunnen betekenen?
- Breng titel en thema met elkaar in verband.
- Breng cover en thema met elkaar in verband.
- ...

Voorstelling van de auteur

- zijn leven
- een foto

4.2 Tijdens de lectuur

Je deelt het eerste deel van het fragment uit. Het is vrij lang, maar geeft wel een goed beeld van Paulien en de reacties van Siem weer.

Na het lezen van het fragment, kan je enkele vragen stellen over de inhoud en er over praten in groep. Het is aan te raden om deze situaties nog eens te bekijken nadat je het tweede fragment (“theorie”gedeelte) hebt gelezen. Vele dingen zullen duidelijker worden.

Je kan het als leerkracht zelf voorlezen of afwisselend laten voorlezen door verschillende leerlingen.

Appreciatie van het fragment 1

- Wat vond je van de tekst?
- Zijn er zaken die herkenbaar zijn?
- Wat is nieuw, onverwacht?
- Wat vind je van de titel?
- Korte appreciatie via onderstaand kader:

	++ (zeer goed)	+/- (goed)	-/+ (minder)	-- (slecht)
Boeiend				
Levenslecht				
Saai				
Moeilijk				
Spannend				

Richtvragen bij het fragment 1

- Waarom wil Paulien niet dat Siem op “haar” plaats zit? Ze kan toch evengoed naast hem op een ander plekje op de brug gaan zitten?
- Waarom voelt Siem zich bespottelijk?
- Hoe zegt Siem dat Paulien niet tot één van meest enthousiaste meisjes hoort die hij kent?
- Wat tekent Paulien zoal?
- Wat betekent de uitdrukking "Boter aan de galg"? Zoek op in je woordenboek en verklaar de context.
- Hoe zou jij reageren als je met een jongen/ meisje een afspraakje wil maken en die op zijn/ haar beurt vraagt waarom je dat zou doen.
- Welke rare, maar openhartige vraag stelt Paulien aan Siem wanneer hij uitlegt waarom hij graag met haar naar De Hand wil lopen?
- Stonden de personages ver van je af of heb je meegeleefd met het verhaal?
- Wat vond je het spannendste, opvallendste, verrassendste, meest positieve, meest negatieve?
- Wat vond je grappig, ernstig, droef,...?
- ...

Richtvragen bij groepsgesprek

- Hoe zou jij reageren als je in Siems schoenen stond?
- Som de rare situaties op die Paulien met haar reacties uitlokt?
- Wat is er zo vreemd aan de houding van Paulien?
- Kan dit verhaal echt gebeurd zijn of niet?
- Staat in het fragment een gevoel of probleem centraal? Hoe raakt jou dit?
- ...

Reflectie van fragment 1

Nu we weten wat autisme inhoudt, gaan we de rare situaties uit fragment 1 van nader bij bekijken. We gaan proberen te begrijpen waarom Paulien zich zo gedraagt.

Bijvoorbeeld:

- "Ik wil niet dat je op mijn plaats zit."
 - in haar structuur mag enkel zichzelf op haar plaatsje zitten
- "Je tekent heel knap," probeerde Siem weer. Ze reageerde niet.
 - ze leeft in zichzelf
- Er verscheen een ongelovige grijns op zijn gezicht. "Teken je steeds weer de trein, de spoorweg en de huizen?"
 - ze voelt zich veilig als ze steeds weer hetzelfde tekent: huizen, treinen, spoorwegen veranderen niet

- "Ik wou je beter leren kennen omdat ik je heel mooi vind," vleide hij haar. Het kon haar duidelijk niks schelen. "Mijn tekening is mooi," zei ze nuchter. "Ja," zei hij vlug. "Maar jij bent ook mooi.' Boter aan de galg. Het complimentje gleed van haar af.
 - ze leeft in zichzelf
- "Steven komt om vijf voor vijf. Om vijf uur ga ik naar De Hand." "En om hoe laat ga je naar huis?" "Om vijf na vijf."
 - ze heeft vaste structuren nodig
- "Leg je dan je arm om me heen?" vroeg ze benieuwd. (...) "Dan is het goed," zei ze. "Lisa en Tim doen dat ook." (...) "En Tim is haar vriend. Als ze samen zijn, legt hij zijn arm om haar middel of haar schouder. Waarom weet ik niet. Maar ik denk dat het leuk is, want Lisa vindt het leuk, zei mama.
 - om zich veilig en zeker te voelen, gaat ze anderen nadoen, omdat ze zelf niet weet hoe ze in zo'n situatie moet handelen
- Paulien trok verwoed aan zijn arm. "Het is tijd, Steven," zei ze zeurderig. "Nog even....," "Nee, het is tijd," drong ze aan. "Niet meer praten. We moeten naar De Hand."
 - ze heeft nood aan een vaste structuur

In het tweede deel van het fragment komt Steven erbij. Steven is een opvoeder die werkt in De Hand. De Hand is een instelling waar Paulien overdag verblijft. 's Avonds gaat ze terug naar huis. In dit stuk probeert Steven Siem uit te leggen wat autisme eigenlijk is. Nadat je dit fragment besproken hebt, ga je nog even terug naar fragment 1 om het gedrag van Paulien te begrijpen.

Het fragment loopt van "Hij bracht zijn hand naar zijn voorhoofd. De herinnering aan het potloodpunt. Als hij hard duwde, deed het nog een beetje pijn." tot "Siem keek hen beteuterd na. Hij begreep er niets van."

Je kan het als leerkracht zelf voorlezen of afwisselend laten voorlezen door verschillende leerlingen.

Appreciatie van het fragment 2

- Wat vond je van de tekst?
- Zijn er zaken die herkenbaar zijn?
- Wat is nieuw, onverwacht?
- Korte appreciatie via onderstaand kader:

	++ (zeer goed)	+/- (goed)	-/+ (minder)	-- (slecht)
Boeiend				
Levensecht				
Saai				
Moelijk				
Spannend				

Richtvragen bij het fragment 2

- Wie zou Marijke kunnen zijn?
- Wat bedoelt Siem met "Je neemt geen Lada als je een Ferrari kan krijgen"?
- Aan welk werkwoord merk je dat Paulien niet goed contacten legt?

- Welk probleem heeft Paulien?
- Hoe reageert Siem op de uitleg van Steven?
- Geef een viertal kenmerken van autisme.
- Wat gebeurt er als Paulien niet op voorhand weet wat er gaat gebeuren?
- Waarom kan Paulien nog niet even wachten tot Steven klaar is met praten?
- Wat zou je veranderen aan het boek (cover, flaptekst, verhaal,...)?
- Wat zet je aan om het boek nu (niet) te lezen?
- Wie zou jij het boek aan- of afraden? Waaraan zou dit te wijten zijn?
- Ga je nog boeken lezen over hetzelfde onderwerp of dezelfde auteur? Of net niet?
- ...

4.3 Na de lectuur

Spelen

Lies Frissaer, een studente van de Katholieke Hogeschool Leuven, Departement lerarenopleiding, heeft onderzoek gedaan naar het spel van kinderen met een pervasieve ontwikkelingsstoornis. Ze heeft verscheidene spelletjes zelf uitgeprobeerd in een anti-klas. De spelletjes bevatten een vorm van herhaling, van ordelijkheid, van structuur.

De leerlingen in je klas kennen deze spelletjes. Je kan ze vermelden of meebrengen.

- Memory
- Mikado
- Domino

Stellingenspel

Bij dit spel gooit de leerkracht enkele stellingen in de groep. Daarna kan er in de klas gediscussieerd worden.

Enkele stellingen:

- Autisten zijn gek.
- Autisten zijn driftkoppen.
- Geen enkele autist wordt graag aangeraakt.
- Iemand die autistisch is, praat met niemand.
- Een autist kan geen waardig leven leiden.
- Als je weet hoe een autist denkt, kan je gerust met hem omgaan.
- ...

Interessante weetjes rond autisme:

- Autisten leven in zichzelf.
- Ze hebben nood aan vaste structuren, vaste gewoontes.
- In Vlaanderen hebben ongeveer tienduizend kinderen en volwassenen autisme.
- Acht van de tien personen met autisme zijn jongens.
- Ze klampen zich vast aan één bepaald detail. Wanneer dit detail wegblijft, klopt hun waarneming niet meer en valt heel hun structuur in duigen.
- Ze begrijpen niet waarom iemand lacht of waarom iemand naar hen knipoogt. Ze begrijpen niet dat die persoon dat doet omdat hij aardig tegen hen wil zijn.
- Ze snappen enkel letterlijk taalgebruik. Ze verstaan dus geen zegswijzen of symbolen.

- Autisme is een hersenstoornis. Deze kan te maken hebben met een erfelijk probleem of met iets wat fout is gelopen tijdens de zwangerschap of bij de bevalling.
- Bij mensen met autisme is dat hersengedeelte gestoord dat ervoor zorgt dat we alles wat we horen, zien en voelen op de juiste manier begrijpen.
- Mensen met autisme hebben het vooral moeilijk om de samenhang tussen de dingen te snappen. Zij zien alles als afzonderlijk, maar zien het geheel er niet in.
- Autisten hebben moeilijkheden met taal, sociale omgang en verbeelding.
- Ze hebben heel speciale interesse of obsessies, zoals bijvoorbeeld telkens weer de trein te tekenen, de uurregelingen van de NMBS uit hun hoofd opzeggen, alle gegevens over een bepaald automerk opsommen,...
- Autisme komt in veel verschillende vormen voor. Sommige mensen met autisme zijn normaal begaafd. De meesten onder hen hebben echter ook een mentale handicap.
- Autisme kan niet genezen worden.
- Mensen met autisme hebben meestal een gewoon uiterlijk. Het is vaak als je met hen in contact raakt, dat je merkt dat ze anders zijn.
- ...

Andere verwerkingsopdrachten³

- Breng een voorwerp mee naar de klas dat te maken heeft met het boek en vertel aan je medeleerlingen waarom je dat voorwerp hebt gekozen.
- Schrijf een briefje aan een personage dat je niet leuk vindt en zeg hoe jij in zijn/ haar plaats zou hebben gehandeld.
- Zoek een gedicht dat bij dit fragment/ thema past.
- Maak een nieuwe omslagtekening (die eventueel te maken heeft met de gelezen fragmenten).
- **Elfjes** – elfjes zijn vijfregelige schrijfoopdrachtjes met een vaste opbouw. De eerste regel telt één woord, de tweede twee, de derde drie, de vierde vier, maar de vijfde bestaat opnieuw uit één woord. Je kan tekstvoorwaarden opgeven, maar dat is niet noodzakelijk.

Voorbeeld tekstvoorwaarden:

- het laatste woord moet een kernwoord uit het fragment zijn (hoofdpersonage, belangrijkste voorval, overwegend gevoel, plaats,...)
- regels moeten uit volgende woordsoorten bestaan: substantief, adjectief, werkwoord
- regels moeten volgende woorden bevatten: voorwerp, plaats, handeling, slotwoord, eerste woord opnieuw, tijd,...

Voorbeeld "Een lege brug"

Siem
zestien jaar
verliefd op Paulien
maar Paulien is autistisch
onmogelijk

- **Het staat in de krant**
 - Schrijf een zoekertje: iemand informeert naar een voorwerp, persoon, dier,... uit het boek.

³ Van Bavel, M., 1998, p. 137 - 153

- Bedenk een weerbericht dat de weersomstandigheden van het fragment schetst, maar dat ook meer zegt over de inhoud en de sfeer van het verhaal.
- Prijs in een advertentie de belangrijkste kwaliteiten van het boek aan.
- Schets in een horoscoop de toekomst van bv. de hoofdfiguur.

Boekpromotie

In deze lesfase maken de leerlingen kennis met andere boeken die over autisme gaan. Deze boeken komen zowel uit fictie als non-fictie.

- Kolet Janssen, *Mijn broer is een orkaan*. Davidsfonds/Infodok Leuven, 1994. ISBN 90 6565 660 9. 86 blz.
- Marleen Vanvuchelen, *Stijn is anders*. Lannoo Tielt, 1998. ISBN 90 209 3428 7. 44 blz.
- Hilde de Clercq, *Mama, is dit een mens of een beest?* Houtekiet Antwerpen, 1999. ISBN 90 5240 511 5. 119 blz.
- Peter Vermeulen, *Ik ben speciaal*. EPO Berchem, 2001. ISBN 90 6445 222 9. 210 blz